

Pratarmė

Vientisumo šio numerio publikacijoms teikia sovietmečio tyrimų laukas – daugumoje straipsnių ir visose keturiuose recenzijose *in corpore* permąstomi priklausomybės metų kultūros identifikacijos modeliai. Iš laiko distancijos sovietmečio problematika naujai konceptualizuojama, individualūs tyrimai atskleidžia kontroversišką sovietmečio literatūros prigimtį. Teoriniame straipsnyje Dalia Satkauskytė kūrybiškai diagnozuoja Ezopo kalbos sudėtingumą ir pateikia patrauklių argumentų, kodėl ją galima tirti komunikacijos, semiotikos ir literatūros sociologijos aspektais ir kaip juos tarpusavyje derinti.

Universalaus talento poetui Marcelijui Martinaičiui šiemet būtų suėję 80 metų. Akvilė Rėklaitytė straipsnyje sinergiška antrašte „Marcelijaus Martinaičio kultūros „meistravimas““ pasitelkia poetinės antropologijos prieigą, konceptualiai susiejančią į visumą poeto biografiją, poeziją, esė, folkloro pažinimą, kultūrinę elgseną, estetikos proveržius butyje (gimtojo namo perstatymas, margučių dažymas). Antropologinis aspektas leidžia išryškinti Martinaičio kaip kūrybinės asmenybės mastą ir vientisumą. Gintarė Bernotienė, analizuodama Juditos Vaičiūnaitės įtraukimą į sovietinės literatūros kanoną, svarbiu dėmeniu laiko jos poezijos vertimų į rusų kalbą permainingą istoriją. Straipsnio autorė kuria intrigą gausiai cituodama anksčiau neviešintą epistoliariką, kuri atskleidžia kulturalines literatūrinio gyvenimo įdomybes.

Literatūrologų akiratyje atsidūrę kai kurie rašytojai kūrė ir vėlyvojo sovietmečio, ir atkurtos nepriklausomybės metais. Dalios Jakaitės straipsnio centras – egzistencializmo kaip alternatyvaus, nekonjunktūriško būvio pasireiškimai dviejų dramatiško likimo poetų kūryboje. Vaidoto Daunio ir Valdo Gedgaudo egzistencinis pasaulėvaizdis, eschatologinė laiko traktuotė eksplikuojami ir kitiems tos kartos poetams. Straipsnių skiltį uždaro retokai pasitaikanti teatrologinė publikacija – Aušra Gudavičiūtė svarsto, kaip teoriniai ir praktiniai poetinės dramos principai transformuojami šiuolaikinėse sceninėse reprezentacijose.

Per Neringos Markevičienės disertacijos gynimą užsimežgusią mokslinę polemiką apie šiuolaikinės tekstologijos galimybes šiame numeryje tęsia Reda Pabarčienė.

Simptomiška, kad ir literatūrologai, ir istorikai pastaraisiais metais pasirenka to paties laikotarpio analogiškus analizės objektus – oficiozinius rašytojus, bet

istorikai susitelkia labiau į politinį režimo projektą ir kūrybos žmonių laikysenas režimo atžvilgiu, o ne į jų kūrybą. Elenos Baliutytės recenzija išsiskiria skvarbiu literatūrologės žvilgsniu į istoriko Viliaus Ivanausko monografiją *Įrėmintą tapatybę: Lietuvos rašytojai tautų draugystės imperijoje*. O recenzijoje apie literatūrologų „opus magnum“ *Tarp estetikos ir politikos: Lietuvių literatūra sovietmečiu* Marijus Šidlauskas teigia, kad tokie darbai turėtų padėti išgyti nuo istorinių kompleksų, nors straipsnių metodologinėse prielaidose išvelgia gerokai per daug (neo)marksistinio raugo ir vertybinio reliatyvizmo bei vertinimo disproporcijų. Šios kolektyvinės monografijos antraštė, kaip ir istoriko Ivanausko veikalas, turi politikos sandą, bet visgi kūrybos permąstymą literatūrologai tebelaiiko svarbia priederme.

Solveigos Daugirdaitės studija *Švystelėjo kaip meteoras. 1965-ieji su Simone de Beauvoir ir Jeanu Pauliu Sartre'u*, recenzuojama Donatos Mitaitės, vaizdžiai parodo, kaip vienetinis atvejis – trumpas vienos savaitės prancūzų intelektualų poros vizitas 1965 metų vasarą – kruopščios restauracijos dėka geba išjudinti plačius kontekstus ir nuškieuoti sovietinio elito veidą.

O tradicinėje pokalbių rubrikoje svečiuojasi įvairiašakių interesų latvių profesorius, komparatyvistas Benediktas Kalnačas, kuris atsako į Lauros Laurušaitės klausimus apie Baltijos šalių literatūrologų bendradarbiavimą, metodologines madas, kolegų latvių atliekamus mokslinius tyrimus ir latvių mentalitetą.

J Ū R A T Ė S P R I N D Y T Ė